
**ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПЕДАГОГІКА.
ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

УДК 159.9

Остапович Володимир Петрович,

доктор юридичних наук,
професор, завідувач науково-дослідної лабораторії
ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0002-9186-0801

Барко Вадим Іванович,

доктор психологічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України,
головний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0003-4962-0975

**СТАНДАРТИЗАЦІЯ АДАПТОВАНОГО УКРАЇНСЬКОМОВНОГО
ОПИТУВАЛЬНИКА 16-PF КЕТТЕЛЛА**

Стаття присвячена проблематиці психологічної стандартизації українськомовної версії відомого психодіагностичного інструменту дослідження структури особистості – шістнадцятифакторного опитувальника Р. Кеттелла (16-PF). Це відомий суб'єктивний опитувальник самооцінки особистості, автори статті репрезентують результати експериментального дослідження щодо розрахунку основних психометричних характеристик адаптованого опитувальника. Експериментальні дані отримані на репрезентативній вибірці працівників підрозділів Національної поліції України. У статті представлені середньонормативні показники для вибірки поліцейських (жінок і чоловіків), а також результати їх порівняння з базовими даними для адаптованого опитувальника. За результатами проведеного дослідження встановлено, що адаптований українськомовний психодіагностичний опитувальник становить потужний психодіагностичний інструментарій для роботи з персоналом правоохоронних органів.

Ключові слова: опитувальник 16-PF Кеттелла, Національна поліція, стандартизація, психометричні показники, середньостатистичні норми.

Національна поліція України в умовах воєнного стану потребує суттєвого покращання роботи в напрямі вдосконалення системи психологічного вивчення персоналу. Упродовж останніх років науковці системи ДНДІ МВС України здійснили українськомовну адаптацію низки поширених зарубіжних діагностичних методик, що дало можливість

© Ostapovych Volodymyr, Barko Vadym, 2023

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2023.2\(60\).28](https://doi.org/10.36486/np.2023.2(60).28)

Issue 2(60) 2023

<http://naukaipravookhorona.com/>

суттєво розширити можливості психологів підрозділів поліції в роботі з персоналом, покращити систему психологічного забезпечення діяльності. Ця робота продовжується, і у статті представлені результати стандартизації нової україномовної версії відомого зарубіжного психодіагностичного опитувальника *Р. Кеттелла (16-PF)*, оскільки без результатів стандартизації психолог не може бути впевнений у надійності і достовірності отриманих при тестуванні результатів.

Тому зростає актуальність розробки українськомовних версій опитувальників і встановлення їх психодіагностичного потенціалу, зокрема поширеного суб'єктивного опитувальника *Р. Кеттелла – 16-PF*.

Вітчизняні науковці (В. Барко, Ю. Бойко-Бузиль, О. Євдокимова, В. Остапович, І. Охріменко, В. Криволапчук, Л. Кирієнко, П. Макаренко, І. Пампура та ін.) за останні роки приділили значну увагу питанням вдосконалення психодіагностичного інструментарію, який використовується з метою всебічного вивчення особистості працівників поліції [1–3; 9–12]. Дослідники адаптували українською мовою поширені зарубіжні тести, зокрема опитувальники Великої П'ятірки; Індивідуально-типологічний, толерантності до невизначеності Баднера, Джонса-Крендалла та інші. Психологи зарубіжних країн також займаються проблематикою психологічного вивчення особистості правоохоронців (Barrett G.V., Miguel R.F., Hurd J.M., Lueke S.B., Tan J.A., Cochraine R.E., Tett R., Vandecreek L., Ono M., Sachau D.A., Deal W.P., Englert D.R., Taylor M.D., Chibnall J.T., Detrick P., Luebbert M.C., Wolfe S.E., Mclean K., Rojek J., Alpert G.P., Smith M.R.) [9; 10; 12; 13; 14; 15]. Робота щодо адаптації зарубіжного діагностичного інструментарію наразі продовжується працівниками науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення Державного науково-дослідного інституту МВС України. Перші спроби використання українськомовної версії тесту Кеттелла відбулися після розробки українськомовного варіанту (В. Барко, І. Клименко, В. Криволапчук, 2012). Використання опитувальника тоді дозволило практичним психологам робити обґрунтований висновок структури особистості правоохоронців, що мало значення для прогнозування ефективності службової діяльності [4]. Проте робота щодо адаптації опитувальника не була закінчена. У попередньому номері журналу (№ 1, 2023) ми представили тест опитувальника Кеттелла і деякі психометричні показники, в цій статті представлені результати його стандартизації.

Метою дослідження є проведення стандартизації адаптованого українською мовою зарубіжного опитувальника 16-PF Кеттелла.

Для досягнення мети потрібно було виконати такі завдання: а) визначити методологію процедури проведення стандартизації; б) здійснити тестування репрезентативної вибірки поліцейських; в) встановити тестові норми для вибірок жінок і чоловіків.

Наукова новизна дослідження – вперше представлені результати стандартизації адаптованого українською мовою зарубіжного опитувальника 16-PF Кеттелла.

Наукове обґрунтування методології проведення дослідження. З метою вирішення поставлених завдань проведено тестування працівників Національної поліції України, а також курсантів закладів вищої освіти МВС (Національної академії внутрішніх справ і Харківського національного університету внутрішніх справ). Для цього були відібрані працівники і курсанти, які характеризуються експертами як успішні. Загалом обстеже-

но 290 респондентів (200 чоловіків і 90 жінок віком від 18 до 30 років). Така вибірка є репрезентативною і дозволяє робити статистично значущі висновки на довірчому рівні ймовірності 0,95 із теоретичною статистичною похибкою 0,01. Перед початком тестування проводилася підготовча робота: респондентам повідомлялися призначення і мета тестування, роз'яснювалася інструкція, пропонувався стимульний матеріал опитувальника. При тестуванні дотримувалися загальноприйняті стандартні умови щодо приміщення, його освітленості; часу обстеження тощо.

Методи дослідження: вивчення і аналіз літературних джерел, присвячених теоретичним і прикладним аспектам вивчення професійної придатності поліцейських; психологічна діагностика; опитування та інтерв'ювання поліцейських, експертне оцінювання, кореляційний аналіз. Статистичний аналіз даних проводився з використанням програм Microsoft Excel та SPSS Statistics.

Об'єктом дослідження є україномовна версія опитувальника 16-PF Кеттелла, *предметом* – його стандартизація.

Опитувальник шістнадцяти особистісних факторів Р.Б. Кеттелла (16-PF) – це суб'єктивний опитувальник для самооцінки особистості. Він уможливорює оцінку й вимірювання особистісних параметрів, здатність людини до розуміння, когнітивний стиль, відкритість до змін, здатність до емпатії, рівень довіри, міжособистісні потреби, самооцінку, толерантність до фрустрації, тривожність, адаптивність, емоційну стабільність та поведінкові проблеми. Його традиційно використовують у багатьох прикладних галузях психології, наприклад у профорієнтаційній роботі, при плануванні кар'єри та призначенні на посади [11; 12].

Як відомо, стандартизація означає забезпечення однаковості процедури проведення та оцінки виконання психологічного тесту. Стандартизація психологічного опитувальника традиційно розглядається у двох аспектах: як вироблення єдиних вимог до процедури проведення експерименту та як визначення єдиного критерію оцінки результатів. Протягом адаптації тесту процедура стандартизації включає три етапи: 1) створення єдиної процедури тестування; 2) створення одноманітної інтерпретації одержаних результатів; 3) визначення норм виконання тесту.

З метою створення одноманітної процедури тестування дотримувалась низка умов. Перед початком тестування проводилася підготовча робота: респондентам пропонувався стимульний матеріал опитувальників і повідомлялися призначення і мета тестування, роз'яснювалася інструкція. При тестуванні дотримувалися загальні умови: приміщення було просторим, провітраним, добре освітленим; інструкції повідомлялися за єдиним стандартом, письмово; текст інструкції був чітким і зрозумілим; стимульний матеріал був стандартним для всіх респондентів; перед початком роботи врахувався вплив ситуаційних чинників (втома або напруження респондентів); у процесі тестування жодному респонденту не надавалось переваг перед іншими; тестування проводилось в однакових умовах; часові обмеження для всіх були ідентичним; психодіагностична методика також відповідала загальним вимогам: простота і низька трудомісткість; лаконічність, точність і зрозумілість інструкції та тверджень; відносна простота обрахунків отриманих результатів.

Одноманітність інтерпретації досягалась завдяки опрацюванню отриманої від респондентів інформації за допомогою однакових «ключів» до тестів. Норми виконання тесту встановлювались на репрезентативних вибірках поліцейських – жінок і чоловіків з використанням необхідних статистичних розрахунків.

Розглянемо результати стандартизації адаптованого опитувальника Кеттелла.

Для аналізу особливостей вибірки працівників поліції отримані при тестуванні оцінки були проаналізовані за допомогою статистичних інструментів. Аналіз середніх значень, стандартного відхилення, моди і медіани виявив наявність закону нормального розподілу за всіма наведеними шкалами опитувальника 16-PF. Це дає можливість використовувати стандартний набір статистичних методів програм Excel та SPSS. У табл. 1 наведено середньонормативні та інші статистичні показники за методикою 16-PF, отримані на загальній вибірці (чоловіки і жінки).

Таблиця 1

Статистичні показники за опитувальником 16-PF,
отримані при тестуванні працівників поліції
(у стенах, загальна вибірка, чоловіки N = 200; жінки N = 90)

Шкали 16-PF	X		Σ		Медіана		Мода	
	ч	ж	ч	ж	ч	ж	ч	ж
A	5.83	5.02	2.02	2.10	6	6	7	6
B	6.90	6.85	1.99	1.55	7	7	8	7
C	7.94	7.12	2.01	2.05	8	7	8	7
E	6.98	6.01	1.40	2.08	7	6	7	6
F	5.96	5.12	1.86	2.00	6	6	7	6
G	5.28	5.86	1.95	1.85	5	5	5	6
H	7.20	7.0	1.78	2.10	7	7	7	7
I	5.85	5.11	1.90	1.72	6	6	6	5
L	4.45	4.85	2.12	2.10	4	5	6	6
M	4.90	4.10	1.93	1.70	5	4	5	5
N	5.50	6.50	1.96	1.75	6	6	7	6
O	4.46	4.45	1.80	1.82	5	5	5	5
Q1	6.55	6.02	1.85	2.0	6	6	7	6
Q2	5.45	5.20	2.90	1.95	6	6	7	6
Q3	6.56	6.10	2.01	2.10	7	6	7	6
Q4	3.55	4.02	1.81	1.50	3	4	2	3

Примітка: шкали 16-PF: A – відкритість/замкнутість; B – високий інтелект/низький; C – емоційна стабільність/нестабільність; E – незалежність/поступливість; F – безтурботність/зклопотаність; G – совісність/легковажність; H – сміливість/боязкість; I – піддатливість/жорсткість; L – підозрілість/довірливість; M – мрійливість/практичність; N – витонченість/прямолинійність; O – почуття провини/самовпевненість; Q1 – радикалізм/консерватизм; Q2 – самостійність/залежність; Q3 – самоконтроль/імпульсивність; Q4 – внутрішня напруженість/розслабленість. X – середнє арифметичне; σ – стандартне відхилення; ч – чоловіки; ж – жінки. Курсивом виділено показники, за якими зафіксовано статистично значущі відмінності ($p = 0,05$).

© Ostapovych Volodymyr, Barko Vadym, 2023

Як бачимо, за усіма показниками поліцейські характеризуються нормативними значеннями шкал опитувальника (переважно перебувають в інтервалі 4-8 стенів). Найвищі значення показників зафіксовано за шкалами стенічного типу реагування – відкритість (5,83), емоційна стабільність (7,94), незалежність (6,98), безтурботність (5,96), сміливість (7,20), самостійність (5,45), самоконтроль (6,56). Фактори гіпостенічного типу у поліцейських-чоловіків мало виражені, наприклад піддатливість (5,85), мрійливість (4,90), витонченість (5,50), почуття провини (4,46) тощо.

Як видно з таблиці 1, жінки також демонструють показники, які знаходяться в межах норми, проте зафіксовано певні відмінності від чоловіків за деякими шкалами, що було очікуваним і пояснюється «жіночими» рисами – більшою сензитивністю, конформністю, компромісністю і емотивністю, порівняно з чоловіками. Жінки набрали менше балів (у стенах) за шкалами відкритості (5,02), емоційної стабільності (7,12), незалежності (6,01), безтурботності (5,12), радикалізму (6,02), що свідчить про їх меншу спонтанність, агресивність і ригідність. Жінки більш совісні (5,86), витончені (6,50), піддатливі (5,11), мрійливі (4,10), ніж чоловіки ($p=0,01$). Розподіл «сирих балів» для вибірки загалом, а також для субвибірок чоловіків і жінок перевірявся за допомогою критерію Колмогорова–Смірнова. Результати дозволили (при $p=0,01$) дійти висновку про те, що розподіл балів (стенів) відповідає нормальному. Зауважимо, порівняння результатів тестування за опитувальником 16-PF у підрозділах поліції і групах курсантів не виявило значущих відмінностей, середні значення достовірно не відрізнялись. Виходячи із розрахунків, середніми значеннями за усіма шкалами вважається показник 4,0 – 7,0 стенів, а середньоквадратичне відхилення має значення 1,97 балів. Бали (в стенах) нижче та вище наведеного коридору значень можна вважати низькими та високими відповідно.

Таким чином, отримані середньонормативні показники для вибірки жінок і чоловіків можна вважати нормативними при тестуванні працівників підрозділів НПУ. У табл. 2 наведено середньонормативні показники тестування з використанням опитувальника 16-PF (загальна вибірка, у стенах). Отримані середньонормативні показники на вибірці успішних працівників поліції свідчать про деяке розходження «базових» значень, отриманих іншими дослідниками, та власних «емпіричних» оцінок, отриманих при тестуванні працівників поліції.

Таблиця 2

**Порівняння середньонормативних показників,
отриманих у процесі стандартизації 16-PF (у стенах)**

Шкали 16-PF	$\bar{X}$ (емпіричне)	σ (емпіричне)	$\bar{X}$ (базове)	σ (базове)
A	5.53	2.04	5.15	1.90
B	6.80	1.98	6.30	1.95
C	7.84	1.71	6.52	1.85
E	6.76	1.39	5.86	1.42
F	5.65	1.71	6.0	1.80
G	5.38	2.21	5.86	1.90

© Ostapovych Volodymyr, Barko Vadym, 2023

H	7.15	1.66	6.40	1.55
I	5.76	1.94	6.15	1.70
L	4.42	2.26	4.94	2.11
M	4.80	2.02	4.90	1.85
N	5.84	2.01	5.64	1.83
O	4.46	1.52	5.61	1.92
Q1	6.53	1.67	5.60	1.93
Q2	5.34	2.13	5.36	2.24
Q3	6.46	1.77	5.97	1.86
Q4	3.65	1.85	4.60	2.01

Примітка: шкали 16-PF: A – відкритість/замкнутість; B – високий інтелект/низький; C – емоційна стабільність/нестабільність; E – незалежність/поступливість; F – безтурботність/зклопотаність; G – совісність/легковажність; H – сміливість/боязкість; I – піддатливість/жорсткість; L – підозрілість/довірливість; M – мрійливість/практичність; N – витонченість/прямолинійність; O – почуття провини/самовпевненість; Q1 – радикалізм/консерватизм; Q2 – самостійність/залежність; Q3 – самоконтроль/імпульсивність; Q4 – внутрішня напруженість/розслабленість. X – середнє арифметичне; σ – стандартне відхилення. Курсивом виділено показники, за якими зафіксовано статистично значущі відмінності ($p = 0,05$).

Виходячи з таблиці, зауважимо, що середні показники за шкалами A, C, E, H, Q2, Q3 у середовищі працівників поліції дещо вищі від нормативних, отриманих у соціокультурному середовищі, де створювався цей опитувальник. З іншого боку, за показниками шкал I, L, O середньонормативні показники працівників поліції статистично достовірно нижчі від базових. Отримані результати не суперечать теоретичним очікуванням, зокрема, поєднання високих оцінок за шкалами A, C, E, H, Q2, Q3 свідчить про домінування у працівників поліції стеничних рис, що дозволяє описувати особистість ефективного поліцейського в характеристиках сили і лабільності нервових процесів, домінування процесів збудження над гальмуванням. Для таких працівників властива відкритість, висока працездатність, стресостійкість, сміливість, незалежність, екстравертованість, спонтанність, емоційна стабільність, високий самоконтроль. Вираженою є також потреба у спілкуванні, поліцейські вміють легко вступати у контакти з малознайомими людьми, мають значний комунікативний потенціал. Високі середні значення за шкалами H і C також відображають схильність до ризику, мотивацію досягання, високий рівень домагань, активність. Доволі високі оцінки за шкалою B вказують на досить високий інтелектуальний потенціал, гнучкість мислення, ймовірну креативність.

Також зафіксовано значущі відмінності за шкалою Q1, що означає схильність поліцейських до змін і новаторства. Знижені середні значення за факторами I, L, O свідчать про те, що їм не властиві риси гіпостеничного типу реагування – піддатливість, довірливість, сензитивність, тривожність і почуття провини. Вони не схильні поступатися, уникати конфліктних ситуацій і ризику. Помірні значення за факторами G і Q2 свідчать

про критичність при оцінці професійних ситуацій, адекватну самооцінку та упевненість у собі, рішучість. Знижені бали за шкалою Q4 свідчать про меншу внутрішню напруженість працівників поліції. Отримані результати загалом збігаються із теоретично очікуваними і, на нашу думку, добре відображають професійно важливі якості, властиві ефективним поліцейським.

Також виявлені кореляційні зв'язки глобальних факторів 16-PF з рисами Опитувальника Великої П'ятірки (табл. 3).

Таблиця 3

Кореляції глобальних факторів 16 PF з рисами ОВП

Глобальні фактори 16 PF	Риси ОВП				
	екстраверсія	нейротизм	сумлінність	поступливість	відкритість досвіду
1	0.75**	-0.70**	-0.30	-0.25	0.45*
2	-0.73**	0.84**	0.40**	0.42*	-0.40*
3	0.32*	-0.45*	-0.32*	-0.35*	0.30
4	0.30	-0.35*	-0.25	-0.45**	0.35*
5	-0.31*	-0.15	0.40*	0.35*	-0.25

Примітка: * – $p = 0,05$, ** – $p = 0,01$. $N = 290$.

Глобальні фактори 16 PF: 1 – інтроверсія-екстраверсія; 2 – низька тривожність-висока; 3 – сензитивність-жорсткість; 4 – конформізм-незалежність; 5 – нестриманість-самоконтроль.

З таблиці видно, що однойменні шкали 16-PF і ОВП – екстраверсії і нейротизму (тривожності) найбільше корелюють між собою ($r = 0,70-0,84$), що було очікуваним і свідчить про критеріальну валідність українськомовного опитувальника 16 PF (за критеріями екстраверсії-нейротизму). Щодо інших шкал опитувальників встановлено позитивні кореляції шкал стенічного реєстру ОВП (екстраверсії і відкритості досвіду) зі шкалами стенічного типу реагування опитувальника 16-PF: глобальними факторами 1 (екстраверсія), 3 (жорсткість), 4 (незалежність) ($r = 0,30-0,45$) і негативні коефіцієнти кореляції з глобальними факторами гіпостенічного типу 16-PF: 2 (тривожність) і 5 (самоконтроль) ($r = -0,25 - -0,31$). Відповідно, шкали гіпостенічного типу ОВП (сумлінності і поступливості) позитивно корелюють з гіпостенічними глобальними факторами 16-PF тривожністю і самоконтролем (0,35 - 0,42) і негативно з глобальними факторами стенічного типу – екстраверсії і незалежності ($-0,25 - -0,45$). Це також є підтвердженням валідності українськомовного опитувальника 16-PF за додатковими критеріями типів реагування. Отримані результати підтверджують дані, одержані іншими дослідниками і описані в літературних джерелах, зокрема Costa P.T., McCrae R.R. (1985); Conn S.R. & Rieke M.L. (1994).

Таким чином, встановлено досить значні психодіагностичні можливості українськомовної версії опитувальника 16-PF. Отримано середньонормативні показники на вибірці працівників поліції, експериментальні дані не суперечать теоретичним очікуванням, зокрема, встановлено домінування у працівників поліції стенічних рис, що

дозволяє описувати особистість ефективного поліцейського в характеристиках сили і лабільності нервових процесів, домінування збудження над гальмуванням. Поліцейським властива відкритість, висока працездатність, стресостійкість, сміливість, незалежність, екстравертованість, емоційна стабільність, високий самоконтроль. Вираженою є також потреба у спілкуванні, схильність до ризику, мотивація досягання, високий рівень домагань, активність. Також їм притаманні досить високий інтелектуальний потенціал, гнучкість мислення, креативність. За допомогою кореляційного аналізу проведено порівняння результатів тестування респондентів з використанням 16-PF і поширеного особистісного опитувальника – Опитувальника Великої П'ятірки (ОВП). На цій основі встановлено значення критеріальної валідності опитувальника за параметрами типів реагування. Отримані показники узгоджуються з існуючими вимогам до психодіагностичних інструментів. У процесі експериментального дослідження реалізовано єдиний підхід до організації та проведення тестування працівників поліції, визначено стандартизовані тестові норми. Можна зробити висновок про те, що українськомовний варіант опитувальника 16-PF становить важливий психодіагностичний інструмент, його використання дасть можливість практичному психологу прогнозувати ефективність професійної діяльності, надавати рекомендації щодо вибору працівником поліції спеціалізації і планування можливостей подальшого професійного і особистісного росту. Результати проведеної роботи також дозволять психологам НПУ підвищити ефективність психологічного забезпечення службової діяльності за рахунок використання ефективного додаткового методу психологічного вивчення особистості. У подальшому планується продовжувати роботу щодо розробки українськомовних версій інших зарубіжних психодіагностичних методик.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 21.01.2019).
2. Методики психологічної діагностики індивідуально-психологічних особливостей працівників Національної поліції України: методичні рекомендації / Криволапчук В.О., Сизоненко А.С., Остапович В.П., Барко В.І. Київ: ДНДІ МВС України, 2020. 172 с.
3. Професіограми за основними видами поліцейської діяльності: наук.-практ. посіб. / В.П. Остапович, І.О. Дубова, В.І. Барко та інші; за заг. ред. проф. В.О. Криволапчука. Київ: ДНДІ МВС України; ФОП Кандиба Т.П., 2018. 244 с.
4. Криволапчук В.О., Барко В.І., Клименко І.В. Діагностика професійно важливих якостей керівників органів внутрішніх справ України: навчально-методичний посібник. Київ: Академія управління МВС, 2010. 358 с.
5. Barko, V., Okhrimenko, I., Ostapovich, V., Medvediev, V., & Sprynchuk, S. (2020). Professional psychological potential of a modern police manager as the basis for the formation of an effective managerial system. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9(11), 203–214.
6. Bondarenko, V., Okhrimenko, I., Yevdokimova, O., Sydoruk, N., Dzhazhyk, O., Boichuk, I., Kalashnik, N., Kozlovets, M., Slyusar, V., Pavlenko, V., Biruk, N., Verbovskyi, I., & Bloshchynskyi, I.

(2020). Professional Skills and Competencies of the Future Police Officers. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9(5), 35–43.

7. *Cochrane, R.E., Tett, R., Vandecreek, L.* (2003). Psychological Testing and the Selection of Police Officers. A National Survey. *Criminal Justice and Behavior*. №. 30(5) pp. 511–537.

8. *Barrett, G. V., Miguel, R. F., Hurd, J. M., Lueke, S. B., Tan, J. A.* (2003). Practical Issues in the Use of Personality Tests in Police Selection. *Public Personnel Management*. Vol. 32, №. 4.

9. *John, O.P., Naumann, L.P., Soto, C.J.* Paradigm Shift to the Integrative Big-Five Trait Taxonomy: History, Measurement, and Conceptual Issues // O.P. John, R.W. Robins, L.A. Pervin (Eds.). *Handbook of personality: Theory and research*. New York: Guilford Press, 2008. P. 114–158.

10. *Schuerger, J.M.* (March 1995). Career Assessment and The Sixteen Personality Factor Questionnaire. *Journal of Career Assessment*. 3 (2): 157–175.

11. *Cattell, R. B.* (1978). *Use of Factor Analysis in Behavioral and Life Sciences*. New York: Plenum.

12. *Boyle, Gregory J.* (January 1989). Re-examination of the major personality-type factors in the Cattell, Comrey and Eysenck scales: Were the factor solutions by Noller et al. optimal?. *Personality and Individual Differences*. 10 (12): 1289–1299.

13. *Cattell, R. B.* (1995). The fallacy of five factors in the personality sphere. *The Psychologist*. 8 (5): 207–208.

14. *Cattell, Raymond B.* (1945). The Description of Personality: Principles and Findings in a Factor Analysis. *The American Journal of Psychology*. 58 (1): 69–90.

15. *Cattell, Raymond B.* (September 1947). Confirmation and clarification of primary personality factors. *Psychometrika*. 12 (3): 197–220.

16. *Cattell, Raymond B.* (July 1948). The primary personality factors in women compared with those in men. *British Journal of Statistical Psychology*. 1 (2): 114–130.

17. *Cattell, R.B.* (1957). *Personality and motivation structure and measurement*. New York: World Book.

18. *Cattell, R. B.* (1973). *Personality and Mood by Questionnaire*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

19. *Welter, Giselle Müller-Roger; Capitão, Claudio Garcia* (2009). Professional tendency and personality: research on the correlation among measures of these constructs. *Psicologia: Ciência e Profissão*. 29 (3): 588–601.

20. *Conn, Steven R.; Rieke, Mark L.* (1994). *The 16PF Fifth Edition Technical Manual*. Institute for Personality and Ability Testing.

21. *Cattell, R. B.; Krug, Samuel E.* (September 1986). The Number of Factors in the 16PF: A Review of the Evidence with Special Emphasis on Methodological Problems. *Educational and Psychological Measurement*. 46 (3): 509–522.

22. Hofer, Scott M.; Eber, Herbert W. (2002). *Second-order factor structure of the Cattell Sixteen Personality Factor Questionnaire*. In de Raad, Boele; Perugini, Marco (eds.). *Big Five Assessment*. Hogrefe & Huber. pp. 397–404.

23. *Cattell, H.E.P.* (1996). The original big-five: A historical perspective. *European Review of Psychology*. 46 (1): 5–14.

REFERENCES

1. Pro Natsionalnu politsiiu. “About the National Police”: Law of Ukraine dated July 02, 2015 №. 580-VIII. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2015. №. 40–41. Art. 379. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>. (Date of Application: 21.01.2019) [in Ukrainian].

2. Metodyky psykholohichnoi diahnostyky indyvidualno-psykholohichnykh osoblyvostei

© Ostapovych Volodymyr, Barko Vadym, 2023

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2023.2\(60\).28](https://doi.org/10.36486/np.2023.2(60).28)

Issue 2(60) 2023

<http://naukaipravookhorona.com/>

pratsivnykiv Natsionalnoi politsii Ukrainy. "Methods of psychological diagnosis of individual and psychological characteristics of employees of the National Police of Ukraine": methodical recommendations / Kryvolapchuk V.O., Syzonenko A.S., Ostapovych V.P., Barko V.I. Kyiv: State Scientific Research Institute MIA Ukraine, 2020 [in Ukrainian].

3. Profesiohramy za osnovnymy vydamy politseiskoi diialnosti. "Professional profiles for the main types of police activity": scientific and practical manual. / V.P. Ostapovych, I.O. Dubova, V.I. Barko Gen. ed. prof. V.O. Kryvolapchuk. Kyiv: State Scientific Research Institute MIA Ukraine. FOP Kandyba T.P., 2018. 244 p. [in Ukrainian].

4. Kryvolapchuk V.O., Barko V.I., Klymenko I.V. (2010). Diahnostika profesiino vazhlyvykh yakosti kerivnykiv orhaniv vnutrishnih sprav Ukrainy. "Diagnosis of professionally important qualities of the heads of internal affairs of Ukraine". Educational and methodological manual. Academy of Management of the Ministry of Internal Affairs [in Ukrainian].

5. Barko V., Okhrimenko I., Ostapovich V., Medvediev V., & Sprynchuk S. (2020). Professional psychological potential of a modern police manager as the basis for the formation of an effective managerial system. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9(11), 203–214 [in English].

6. Bondarenko V., Okhrimenko I., Yevdokimova O., Sydorchuk N., Dzhezhyk O., Boichuk I., Kalashnik N., Kozlovets M., Sliusar V., Pavlenko V., Biruk N., Verbovskiy I., & Bloshchynskiy I. (2020). Professional Skills and Competencies of the Future Police Officers. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9(5), 35–43 [in English].

7. Cochraine R.E., Tett R., Vandecreek L. (2003). Psychological Testing and the Selection of Police Officers. *A National Survey Criminal Justice and Behavior*. №. 30(5). P. 511–537 [in English].

8. Barrett G.V., Miguel R.F., Hurd J.M., Lueke S.B., Tan J.A. (2003). Practical Issues in the Use of Personality Tests in Police Selection. *Public Personnel Management*. Vol. 32, №. 4 [in English].

9. John O.P., Naumann L.P., Soto C.J. (2008). Paradigm Shift to the Integrative Big-Five Trait Taxonomy: History, Measurement, and Conceptual Issues // O.P. John, R.W. Robins, L.A. Pervin (Eds.). *Handbook of personality: Theory and research*. New York: Guilford Press. P. 114–158 [in English].

10. Schuerger J.M. (March 1995). Career Assessment and The Sixteen Personality Factor Questionnaire. *Journal of Career Assessment*. 3 (2): P. 157–175. [in English].

11. Cattell R.B. (1978). *Use of Factor Analysis in Behavioral and Life Sciences*. New York: Plenum [in English].

12. Boyle Gregory J. (January 1989). Re-examination of the major personality-type factors in the Cattell, Comrey and Eysenck scales: Were the factor solutions by Noller et al. optimal? *Personality and Individual Differences*. 10 (12). P. 1289–1299 [in English].

13. Cattell R.B. (1995). The fallacy of five factors in the personality sphere. *The Psychologist*. 8 (5): P. 207–208 [in English].

14. Cattell Raymond B. (1945). The Description of Personality: Principles and Findings in a Factor Analysis. *The American Journal of Psychology*. 58 (1). P. 69–90 [in English].

15. Cattell Raymond B. (September 1947). Confirmation and clarification of primary personality factors. *Psychometrika*. 12 (3). P. 197–220 [in English].

16. Cattell Raymond B. (July 1948). The primary personality factors in women compared with those in men. *British Journal of Statistical Psychology*. 1 (2). P. 114–130 [in English].

17. Cattell R.B. (1957). *Personality and motivation structure and measurement*. New York: World Book [in English].

18. Cattell R.B. (1973). *Personality and Mood by Questionnaire*. San Francisco, CA: Jossey-Bass [in English].

19. Welter Giselle Müller-Roger, Capitão Claudio Garcia (2009). Professional tendency and personality: research on the correlation among measures of these constructs. *Psicologia: Ciência e Profissão*. 29 (3). P. 588–601 [in English].

20. Conn Steven R., Rieke Mark L. (1994). The 16PF Fifth Edition Technical Manual. Institute for Personality and Ability Testing [in English].

21. Cattell Raymond B., Krug Samuel E. (September 1986). The Number of Factors in the 16PF: A Review of the Evidence with Special Emphasis on Methodological Problems. Educational and Psychological Measurement. 46 (3). P. 509–522.

22. Hofer Scott M., Eber Herbert W. (2002). Second-order factor structure of the Cattell Sixteen Personality Factor Questionnaire. In de Raad, Boele; Perugini, Marco (eds.). Big Five Assessment. Hogrefe & Huber. P. 397–404 [in English].

23. Cattell H.E.P. (1996). The original big-five: A historical perspective. European Review of Psychology. 46 (1). P. 5–14 [in English].

UDC 159.9

Ostapovych Volodymyr,

Doctor of Juridical Sciences, Senior Researcher, Chief of the Laboratory,

State Scientific Research Institute MIA Ukraine,

Kyiv, Ukraine,

ORCID ID 0000-0002-9186-0801

Barko Vadym,

Doctor of Juridical Sciences, Chief Researcher,

State Scientific Research Institute MIA Ukraine,

Kyiv, Ukraine,

ORCID ID 0000-0003-4962-0975

STANDARDIZATION OF THE ADAPTED UKRAINIAN-LANGUAGE CATTELL QUESTIONNAIRE

The article deals with the results of an experimental study concerning the psychological standardization of some Ukrainian adaptations of psychological diagnostic techniques for individual characteristics of employees of the National Police of Ukraine, in particular the California Psychological Questionnaire and the Belbin Group Roles Questionnaire. Submitted test results of the representative sample of policemen (criminal investigation officers, police patrol officers; pretrial investigation agencies; district police officers), obtained in the process of psychodiagnostic testing assessments were analyzed using statistical methods with the use of Microsoft Excel and SPSS programs, making possible the study of individual-personal characteristics of the employees of the National Police of Ukraine. These psychological features determine the level of professional suitability of a person for the activity according to the criteria of personal characteristics and features of interpersonal interaction. The article presents the average standard indicators for a sample of police officers (women and men), as well as the results of their comparison with the basic data for each questionnaire. According to the results of the study, authors found out that the adapted Ukrainian-language psychodiagnostic questionnaires represent a powerful psychodiagnostic instrument for working with law enforcement personnel. Obtained data meet the established requirements

© Ostapovych Volodymyr, Barko Vadym, 2023

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2023.2\(60\).28](https://doi.org/10.36486/np.2023.2(60).28)

Issue 2(60) 2023

<http://naukaipravookhorona.com/>

for psychodiagnostic tools and testify to the possibility of using the adapted techniques in psychodiagnostic work of psychologists of the MIA system. Thus, practicing psychologists of the National Police have additional possibilities for improving the psychological support of the personnel.

Keywords: Questionnaire 16-PF Cattell, National Police, standardization, psychometric indicators, average statistical norms.

Отримано 12.06.2023